

Jegyzetek művészettörténethez V.

8. és 9. osztály

Az ókori Itália művészete

Etruszk művészet

Kr. e. 8. sz. – 1. sz.

Az itáliai félsziget Arno és Tiberis folyók közötti részén alakult ki

- vallásukban és művészetükben nagy szerepet töltött be a halottkultusz
- jellegzetessége, hogy az ábrázolások vidámak, derűsek.

Etruszk temetkezési szokások

Legfőbb régészeti leletek az etruszk sírok:

- a sírkamrák belsejét falfestményekkel díszítették
- a halottakat égetett agyagból (terrakotta) készült szarkofágba helyezték, fedelére az elhunyt alakját mintázták
- az alkotások a túlvilági életbe vetett hit bizalmát fejezik ki

Házaspár szarkofág (Kr. e. 520), Cerveteri

A bronz művészete

A fennmaradt bronzszobrok az etruszk fémművesség magas színvonaláról tanúskodnak

Ficoroni-cista (magassága 77 cm, Kr. e. 300 körül), Róma

- kozmetika szerek, ékszerek tárolására használták
- felületét véséssel díszítették
- görög mitológia jelenetét ábrázol (az Argonauták egyik kalandját)

Capitóliumi farkas (Kr. e. 500 körül), Róma

- Romulus és Remus alakja csak a reneszánsz idején vált a kompozíció részévé

Szónok (Aulus Metellus, Kr. e. 2-1. sz.), Firenze

- a szemeket valószínűleg eredetileg drágakövekkel díszítették
- realisztikus vonásokkal ábrázolja a modellt

A Római Birodalom művészete

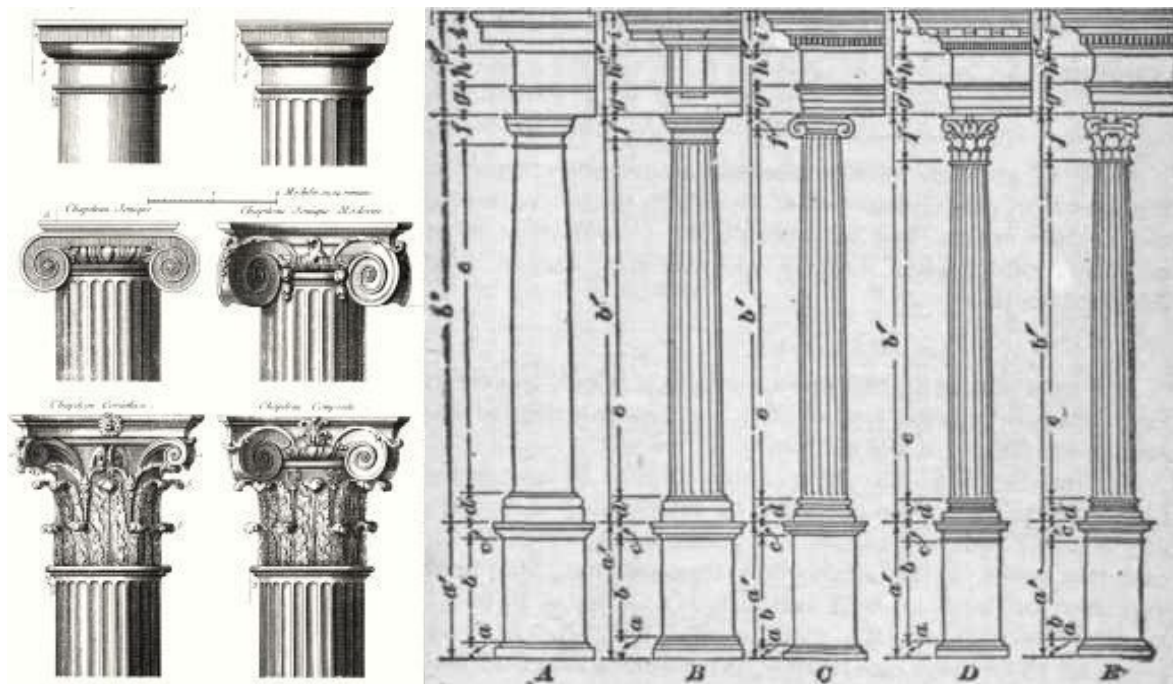
Építészet

Épülettípusok

- templomok: pódiumtemplomok
- fórum: bazilika (bírószági tárgyalások helyszíne), kúria (városháza)
- színház: amphiteatrum (gr.), circus (lat.)
- fürdő: therma (lehetőleg hévízforrás közelében)
- síremlékek, emlékoszlopok, diadalívek
- vízvezeték: aqvaductus

Épületszerkezetek

- a római épületek magasabbak voltak a görög épületeknél
- a rómaiak átvették a görög oszloprendeket, pódiummal (oszlopszék) megmagasították
- új oszloprendeket is kialakítottak
  - toszkán oszloprend: dór oszlopra hasonlító, lábazon álló, vájatok nélküli oszlop
  - kompozit: a ión voluta és a korinthuszi akantuszkoszorú összekapcsolásával

Boltozattípusok

- álboltív: vízszintesen egymásra rakott köveket/téglákat fokozatos közelítik egymáshoz, egészen addig, amíg felül összeérnek. Csak külső terheléssel marad stabil.
- boltív: ék alakú kövekből épített, általában félkör alakú áthidalás és tartószerkezet
- álboltozat: négyszög alaprajzú terek lefedése álboltozattal
- álkupola: kör alaprajzú terek lefedése álboltozattal
- dongaboltozat: hosszanti terek lefedésére alkalmas, általában félhenger alakú tetőszerkezet
- római keresztboltozat: két donga áthatásából keletkezik, négyzet alaprajzú terek lefedésére
- árkád: oszlopokon (vagy pilléreken) nyugvó boltívsor

Colosseum-motívum

- oszlopperendás tartószerkezet: két oszlop és egy gerendázat által alkotott tartószerkezet
- pillérboltíves tartószerkezet: pilléreken nyugvó boltív
- Colosseum-motívum: az oszlopperendás és pillérboltíves tartószerkezet összekapcsolásával jön létre. Az oszlopoknak (vagy féloszlopoknak) nincs teherhordó szerepük.

Római vízvezetékek

- a rómaiak a városok vízellátását a környékbeli forrásokból biztosították
- szükség esetén, boltíveken álló hidakat építettek a vízvezeték számára

Pont du Gard (Kr. e. 15 körül), Nîmes, Franciaország

- a vízvezeték 50 km hosszú, a szintkülönbség 17 m
- a Gard folyó fölött a háromszintes híd 275 m hosszú, 49 magas

Colosseum

- Flavius császárok idején épült (Kr. u. 70-80, Amphiteatrum Flavium)
- a Colosseum mellett egy hatalmas Nap-isten szobor állt (Theatrum ad Colosseum)
- 188 m hosszú, 256 m széles, ellipszis alakú épület 50000 néző befogadására volt alkalmas
- a négyszintes homlokzat 48,5 m magas:
  - alsó szinten toszkán oszloprend
  - második szinten római ión oszloprend
  - harmadik szinten római korinthuszi oszloprend
  - negyedik szinten korinthuszi falpillérek (lizénák) tagolják

Római pódiumtemplomok

- az etruszk templomok egy magas talapzaton (pódiumon) álltak, csak elől volt lépcsősor
- római templomokra az etruszk és a görög templom egyaránt hatással volt

Fortuna Virilis templom (Kr. e. 1. század), Róma

- egycellás, pódiumtemplom
- az előcsarnokot és a cellát ión stílusú oszlopsor veszi körül, amely
- a cella falánál csupán féloszlopok (pszeudoperipterosz, vagyis álperipterosz)

Pantheon

- Hadrianus császár idején épült, Kr. u. 118-128 között
- az összes római istenek temploma (ma Mindenszentek temploma)
- homlokzati részen nyolcoszlopos korinthuszi bejárat
- a templomtér 43,2 m átmérőjű kupola fedi, magassága megegyezik a rotunda átmérőjével

Szobrászat

Portrészobrászat

- a római vallásban és művészetben nagy szerepet töltött be az ősök tisztelete
- szokás volt viaszlenyomatot készíttetni az elhunytól
- később bronzból és márványból készítették el az ősök portréit
- a szobrok a modellt karakteresen, élethű vonásokkal (realista módon) ábrázolták

Barberini partícus az ősök mellszobraival (Kr. e. 1. század vége), márvány

Julius Caesar portréja (Kr. e. 50 körül), márvány

Cato és Portia sírszobra (Kr. u. 10 körül), márvány

Császárszobrok

Augustus Prima Porta-i szobra (Kr. e. 20 körül), márvány

Marcus Aurelius lovasszobra (Kr. u. 170 körül), bronz

Történelmi domborművek

- a rómaiak az épületeiket, a diadalíveket, síremlékeket domborművekkel díszítették, amelyek
- hadvezérek, császárok tetteit és mitológiai jeleneteket ábrázoltak
- a mintát előbb agyagból készítették el a szobrászok, majd faragták ki márványból
- az eredmény termélységet kifejező, plasztikusabb dombormű

Ara Pacis Augustae (Kr. e. 13-9), márvány

Diadalívek, diadaloszlopok

- a római hadvezérek, császárok győztes hadjárataik után gyakran emlékművet emeltek

Traianus diadaloszlopa (Kr. u. 113), Róma

Constantinus diadalíve (Kr. u. 312-315), Róma

Festészet

- a tehetős római polgárok a házaik padlóját mozaikokkal,
- a falakat pedig falfestményekkel vagy mozaikokkal (üvegmozaik) díszítették
- inkrusztáció: különböző színű kő és márványlapok berakása a padlózatba
  - fa esetében intarzia, fém berakás a taúsírozás

A falfestés stílusai Pompejiben

- a római festészet legjobb emlékeit Pompejiben és Herculaneumban láthatjuk
- a Vezúv Kr. u. 79-ben betemette a városokat, majd 1748-ban fedezték fel
- a falfestmények négy különböző stílust képviselnek, külön és keveredve is előfordulnak

I. Inkrusztációs stílus

- a falfestmények berakásokat utánoznak, márványból készült falburkolat hatását keltik

II. Architektonikus stílus

- építészeti elemek ábrázolásával látszólag bővítették a teret.

III. Ornamentális stílus

- mitológia jeleneteket feldolgozó dekoratív stílus, kereteket táblakép illúzióját keltve

IV. Illuzionisztikus stílus

- tájképek, csendéletek, épületek valószerűen ábrázolt látszatát festették
- a mélység irányába futó vonalak párhuzamosak (axonometria)
- használták a színperspektívát